LIBRIS | We know books

Ion Bulei

Un Hohenzollern în România: CAROL I

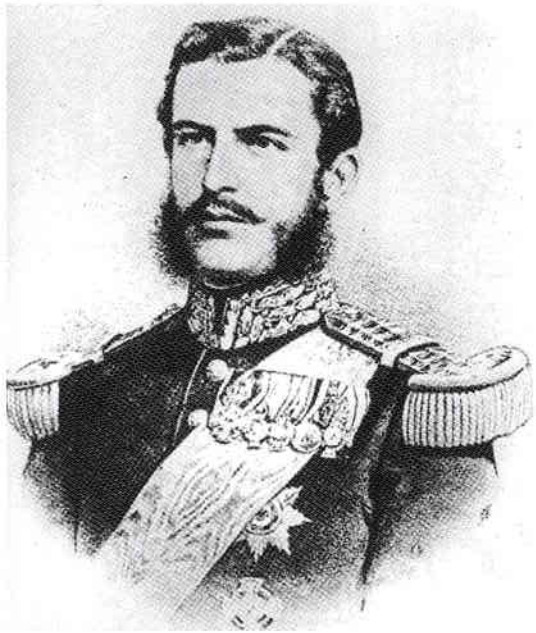
LIBRIS | We know books

Cuprins

Preambul 5

„Mai bine fără mine decât cu mine” 7
Şi a fost să fie un principe german 10
„Dumnezeule, ar trebui să fie prinţul de Hohenzollern!” 15
Înainte de a cunoaşte ţara... 20
O nouă Constituţie 23
Între „Petiţia de la Iaşi” şi „Republica de la Ploieşti” 29
„Căsătoria noastră n-a fost una din dragoste...” 34
Efectul unei capere roşii 41
Nimic nu va mai fi cum a fost 45
De la garanţie colectivă la independenţă 49
Spectacolul modernizării 53
„Politica externă este a regelui” 60
Tratatul – o reuşită diplomatică 65
Carol I şi elita politică 72
„Oamenii de lângă mine” 75
Rotativa guvernamentală 112
Casa Regală a României 115
Averea regală 119
Un castel regal: Peleş 129
La Sinaia 138
„Carol I, un Brâncoveanu al culturii române”? 143
Din păcate a fost şi ... 1907 149
Două vizite la Constanţa: „Kneaz Potemkin” şi Nicolae al II-lea 159
De ce am rămas neutri 174
Şi războiul începe 180
Regele Carol nu mai este 181

Repere bibliografice 184

Domnitorul Carol I, 1866

Carol, principe de Sigmaringen (în uniforma din timpul lui Cuza, până în 1867)

Jurământul principelui Carol pe Constituţie, 1866

LIBRIS | We know books

În realitate, cum observa T. Maiorescu, totul nu era decât o aparență. Neputând urma o cale de dezvoltare normală, considera el, România era constrânsă să construiască rațional noua civilizație. Nu copiind modelul occidental, ci construind o modernitate care să depășească atât evoluționismul accelerat, spontan – mersul de la sine, cât și raționalismul abstract. Maiorescu nu urmărea transplantarea culturii occidentale în România, ci crearea unei culturi române moderne originale, capabilă, la rândul ei, să producă valori.[1] *Ideea imitației culturii moderne fusese necesară într-o fază inițială. Acum ea trebuia depășită. Așa apare ideea aducerii unui principe străin, considerat a fi un factor de grăbire a modernității. Așa este adus pe tronul României principele Carol, un occidental care purta cu sine valorile Occidentului, pe care va încerca să le pună în evidență în spațiul românesc. A reușit oare Carol I s-o facă în cei 48 de ani de domnie?... La această întrebare încearcă să răspundă cartea noastră.*

[1] Vezi mai nou foarte buna teză de doctorat a lui Gică Manoli, *Titu Maiorescu – omul politic*, Universitatea Al.I. Cuza, Iași, 2011, pp. 47-78.

„Mai bine fără mine decât cu mine"

Sunt doi domnitori care marchează prima modernitate a românilor. Unul e Alexandru Ioan Cuza, celălalt e Carol I. Cel de-al doilea îl continuă pe cel dintâi. El, Al.I. Cuza, deschide procesul de modernizare a țării românilor. Reformele pornite în vremea sa sunt continuate de Vodă Carol. Reforme ale statului român abia unit, absolut necesare. Ele exprimă o formă de conștientizare a apartenenței tuturor românilor la un destin comun.

Domn peste românii din Principatele Unite, Cuza nu-i uită pe românii din afara Principatelor și sprijină mișcările polonezilor, ale ungurilor, ale bulgarilor și sârbilor, promotoare ale acțiunilor de slăbire a imperiilor rus, habsburg și otoman. Contactele lui cu diferite grupuri de revoluționari, multele discuții în jurul diverselor planuri, care mai de care mai utopice, de destrămare a imperiilor din jur, toate vor deranja mai ales Rusia, care nu întârzie să-și manifeste ostilitatea față de unirea Principatelor Române și să încurajeze tendințele separatiste. Astfel că, pe plan intern, poziția lui Cuza se deteriorează, împotriva sa închegându-se „monstruoasa coaliție" a tuturor nemulțumiților, a tuturor acelora animați de un exaltat patriotism generat de ideile revoluției franceze și ale socialismului modern, cum însuși Cuza îi caracteriza în mai 1864. Dar și a celor care îl acuzau de o conduită prea radicală, cum erau conservatorii moldoveni, nemulțumiți de atingerea adusă proprietății prin legea rurală și de pierderea importanței Iașilor. Lor li se adăugau și cei care îl acuzau de dezordinea din finanțe, de incuria de la sate, de atmosfera viciată de la Curte. „Mica Curte a lui Cuza din București era una dintre cele mai destrăbălate", scria Gordon Brook Shepherd, desigur exagerând. La toate acestea se adăuga faptul că principele Cuza însuși declarase în mai multe rânduri că este „depozitarul unei coroane care aparține altuia". O declara, dar amâna mereu abdicarea (și la îndemnul Mariei Obrenovici, dar și al camarilei sale, în frunte cu Cesar Librecht, directorul general al Poștelor

LIBRIS | We know books

şi Telegrafului, omul de încredere cel mai apropiat). Între timp, deja din iunie 1865, mai mulţi oameni politici printre care I.C. Brătianu, C.A. Rosetti, I. Ghica, Gr. Brâncoveanu, C. Brăiloiu, D. Ghica, At. Panu, Gh. Ştirbei semnează un legământ „pe onoare să votăm un principe străin şi să stăruim în acest vot până îl vom dobândi".[2]

La 11/23 februarie 1866, Cuza e nevoit să părăsească domnia pentru a face loc principelui străin. Aceasta fusese una dintre cerinţele principale ale Divanurilor Ad-hoc. Detronat şi nevoit să părăsească ţara („Să dea Dumnezeu să-i meargă ţării mai bine fără mine, decât cu mine", declară el la plecare), Cuza se retrage la Viena, apoi la Florenţa. Câţiva ani mai târziu, în 1873, avea să moară la Heidelberg, în Germania. Osemintele lui vor fi aduse în România şi înhumate pe moşia sa de la Ruginoasa. În timpul celui de-al Doilea Război Mondial, acestea aveau să fie aşezate în Biserica Trei Ierarhi din Iaşi. În istorie, Cuza a rămas cunoscut ca „domnul Unirii" şi personalitatea politică cea mai importantă a începutului modernizării României.

Pentru coaliţie nu era deloc uşor să aducă un principe străin. Turcii masaseră trupe la Dunăre şi puneau în pericol Unirea (firmanul din noiembrie 1861 aprobase Unirea numai pe durata domniei lui Al.I. Cuza). Exista temerea reală a unei invazii, în ciuda opoziţiei Puterilor Garante. Pe de altă parte, între Prusia şi Austria stătea să izbucnească un război, şi atenţia Europei era concentrată asupra acestuia, ceea ce putea fi şi un lucru bun pentru tânărul stat român, care, în felul acesta, putea fi lăsat în pace din această parte (Austria tocmai manifestase o atitudine ameninţătoare faţă de România). Dar putea fi şi un lucru rău, pentru că nu exista cineva care să ţină Turcia în frâu. În acelaşi timp, în interior, o mişcare separatistă izbucneşte la Iaşi, la 3 aprilie 1866, organizată de diplomaţia rusă, care găseşte momentul potrivit pentru a destrăma unirea celor două Principate. În fruntea acestei acţiuni,

[2] Ion Bulei, *O istorie a românilor*, ed. a V-a revăzută, Editura Meronia, Bucureşti, 2012, p. 100.

generată de faptul că Iaşul îşi pierduse statutul de capitală, este boierul rusofil Nicolae Rosetti-Roznovanu. Mişcarea este înfrântă de Locotenenţa Domnească (organ administrativ politic, creat la 11 februarie 1866, pentru a ţine locul domnitorului Al. I. Cuza după detronare) în aceeaşi zi. Locotenenţa Domnească se străduieşte să pună ţara în stare de apărare. Cea mai mare parte a armatei este concentrată în tabăra de la Sabar, pe Argeş, unităţi de avangardă fiind plasate pe linia Dunării, la Giurgiu şi Oltenita. Teama de invazie devenise mare după ce Omar Paşa, comandantul armatei turceşti, primise încuviinţarea sultanului de a trece Dunărea.

Prin alegerea unui principe străin românii au voit să înlăture certurile interne pentru domnie şi, în acelaşi timp, să-şi consolideze statul abia constituit, ameninţat cu dezmembrarea de imperiile vecine. Mai sperau că un principe străin, prin prestigiul şi sprijinul familiei din care provenea, va înlătura amestecul vecinilor şi va înlesni statului român, aflat încă sub suzeranitate otomană, dobândirea deplinei independenţe. Şi calculul oamenilor politici români s-a dovedit exact. Locotenenţa Domnească îl trimite în Occident pe I.C. Brătianu, care apelează la sprijinul lui Napoleon al III-lea. Şi, din nou, acesta îi ajută pe români. Iniţial, se propune candidatura lui Filip de Flandra, al doilea fiu al regelui Leopold I al Belgiei. În faţa nemulţumirii Puterilor Garante, acesta refuză (ar fi refuzat oricum pentru că era bolnav). Şi, atunci, este descoperit Carol de Hohenzollern-Sigmaringen. Era înrudit cu Napoleon al III-lea şi cu regele Prusiei. Otto von Bismarck, cancelarul Prusiei, îl sfătuieşte să accepte. Un plebiscit (2/14–8/20 aprilie) îl alege cu 685 000 de voturi, contra 224. Şi, la 10/22 mai 1866, Parlamentul român îl proclamă principe constituţional, sub numele de Carol I.

LIBRIS | We know books

Şi a fost să fie un principe german

Prinţul Carol s-a născut la 20 aprilie 1839, la Sigmaringen, ca al doilea copil al lui Karl Anton de Hohenzollern Sigmaringen şi al Stéphaniei de Beauharnais. Ambii părinţi aveau ascendenţă franceză: bunica din partea tatălui, Maria Antonia, era nepoată de unchi a mareşalului napoleonian Murat, rege al Neapolelui, iar bunica din partea mamei, Stéphanie Beauharnais, era fiica adoptivă a lui Napoleon Bonaparte.[3] Mai târziu, prin căsătorie, va deveni Stéphanie de Baden. Mariajul celor doi va mai aduce în casa lor pe Leopold, Anton şi Friedrich, fraţii lui Carol, şi pe surorile lui, Stéphanie şi Marie. O căsnicie fericită, cum o numeşte Paul Lindenberg, biograful lui Carol.[4] Stéphanie a fost partenera devotată, soţia ideală a lui Karl Anton, de o simţire autentic germană, blândă şi delicată... plină de solicitudine faţă de fiecare dintre cei dragi inimii ei. „O gingăşie feciorelnică, o sfială graţioasă nu o părăseau niciodată şi, până în anii ei târzii, degaja un farmec aparte."

Într-un astfel de ambient, fericit şi fără multe griji, a copilărit Carol. Era când la Sigmaringen, când la castelele de vară ale familiei, la Inzigkofen Krauchenwies sau la Umkirch, lângă Freiburg Im Breisgau, sau la Weinburg, la bunica sa Maria Antonia. Mai târziu, în 1846, prinţul Carol face o vizită bunicii sale materne, Stéphanie de Baden, ocazie cu care atrage atenţia şi interesul doamnei Hortense Cornu, prietena intimă şi confidenta lui Napoleon al III-lea.[5] Educaţia tânărului Carol, ca şi a fraţilor săi, de altfel, prinţul Leopold, fratele mai mare, prinţul Anton, cu doi ani mai tânăr, şi prinţesa Stéphanie, sora cea mare, datorează mult unei bone franţuzoaice, Mademoiselle Picard. Mai târziu, educaţia lor

[3] Vezi *Scrisorile Regelui Carol I din arhiva de la Sigmaringen, 1878-1905.* Studiu introductiv, stabilirea textului, traducere din lb. germană, adaptare şi note de Sorin Cristescu, Editura Paideia, Bucureşti, 2012, p. 6.

[4] Paul Lindenberg, *Regele Carol I al României,* traducere de Ion Nastasia, Editura Humanitas, Bucureşti, 2003, p. 7.

[5] *Amintiri despre regele Carol I.* Editate după volumele de memorii consemnate de Mite Kremnitz, cu o introducere de Sidney Witman, traducere de Mihai Dan Pavelescu, Meteor Publishing, Bucureşti, 2014, p. 10.

va fi preluată de consilierul Emele, care îi va familiariza cu noţiuni elementare din domeniul ştiinţelor.

Liniştea şi rodnica pregătire pentru viaţă a membrilor familiei lui Karl Anton sunt tulburate de revoluţia de la mijlocul veacului al XIX-lea, care prinde în joc şi statele germane. Procesul de unificare din Italia influenţează mult şi starea de spirit din Prusia. Manifestări unioniste semnificative sunt legate de aproape orice comemorare istorică. Sunt ridicate numeroase monumente menite a imortaliza gloriile istoriei şi culturii germane. Cel mai însemnat pare a fi cel al lui Friedrich Schiller de la Berlin. Manifestări însemnate sunt organizate cu prilejul împlinirii a 160 de ani de la ridicarea electoratului de Brandenburg la rangul de regat al Prusiei. Evident, aceste manifestări atrag şi extremişti. La 14 iulie 1861, un tânăr trage mai multe focuri de revolver asupra regelui. Era nemulţumit de încetineala cu care înainta unificarea Germaniei. Micul stat din provincia Renania, unde Karl Anton era principe, un stat care nu avea nici armată proprie, nu poate asigura liniştea necesară educaţiei copiilor. De aceea, la 7 decembrie 1848, principele Karl Anton cedează coroanei prusace suveranitatea asupra principatului său. Puţinii slujitori pe care îi mai avea sunt dezlegaţi de jurământul pe care îl rostiseră sub drapel. Predarea principatului este urmată de abdicarea lui Karl Anton, la 20 aprilie 1849: „Trebuie ca ţara mea să intre în legătură cu un mare stat, trebuie ca o mână puternică să preia frânele domniei mele, dacă este ca fericirea poporului să devină aici o realitate, dacă este să se împlinească dorinţa cea mai fierbinte a inimii mele, dacă este să se ajungă acolo unde jinduiesc toţi adevăraţii prieteni ai patriei, dacă este ca unitatea Germaniei să păşească din domeniul visurilor în cel al realităţii, atunci niciun sacrificiu nu poate fi prea mare; aceasta este cea mai mare ofrandă pe care o pot depune pe altarul patriei".[6]

O educaţie temeinică primeşte Carol la Dresda, unde se duce cu mai tânărul său frate Anton. Educaţia lui este privegheată de baronii de Strassberg. La Dresda, Carol rămâne până în anul 1856. În primăvara anului 1857, Carol, însoţit de tatăl său (din 1852, Karl Anton preluase comanda Diviziei a 14-a de artilerie la Düsseldorf), ajunge la Berlin, unde

[6] Paul Lindenberg, *op. cit.,* p. 10.

LIBRIS | We know books

se înscrie la Şcoala Unificată de Artilerie şi Inginerie. Studiază matematică, ştiinţe militare, doctrina fortificaţiilor, chimie, fizică, desen pentru construcţii şi limba franceză, fireşte, cu cei mai buni profesori. Cu căpitanul von Hagens studiază probleme de tactică. Făcea totul cu maximă seriozitate, ceea ce îi trezeşte admiraţia generalului von Moltke, care, intuind vocaţia tânărului Carol pentru arta militară, exclamă: „Tânărul prinţ de Hohenzollern va juca un rol şi va face să se vorbească de el încă din timpul vieţii".[7] (Se întâmpla la manevrele Diviziei a 14-a de la Schweidnitz, la care luase parte alături de tatăl său.)

În 1863, Carol ajunge la Paris, la invitaţia lui Napoleon al III-lea. Vizita ar fi urmat să se încheie cu logodna prinţului cu o frumoasă franţuzoaică din dinastia Bonaparte. O astfel de logodnă însă nu era privită cu ochi buni de regele Prusiei, Wilhelm I. Toată această poveste de dragoste (Carol s-a simţit foarte atras de tânăra franţuzoaică) se termină cu plecarea lui Carol în războiul pe care Prusia îl declară Danemarcei. Participă la asediul tranşeelor de la Düppel, la capturarea cetăţii Fredericia şi la invazia Iutlandei.

La sfârşitul lui martie 1866, prinţul Carol pleacă de la Berlin la Düsseldorf, unde urma să petreacă sărbătorile de Paşti. Acolo îşi avea reşedinţa tatăl său, care devenise între timp guvernator militar al Renaniei şi Westfaliei. Coincidenţă, Ion C. Brătianu se afla şi el aici (să fi fost chiar o coincidenţă?). Plecase de la Paris spre casă şi se oprise spre a-i cere o audienţă principelui Karl Anton. Cu mare bucurie, aflase şi de prezenţa principelui Carol. După o discuţie de cca trei ore cu amândoi, I.C. Brătianu îi propune oficial prinţului Carol coroana României. Înainte de a da un răspuns, trebuie să ceară părerea lui Wilhelm I, regele Prusiei, îi spune Carol. Acesta era capul familiei şi, fără permisiunea lui, el, principele, nu putea să facă acest pas. La 9 aprilie, Carol revine la Berlin, unde discută cu Wilhelm I şi cu vărul său Friederich, prinţul moştenitor al Prusiei. Prinţul Carol ar merita ceva mai bun decât să conducă nişte principate tributare, crede Friederich, fapt pentru care el sfătuieşte refuzarea propunerii.

[7] Paul Lindenberg, *op. cit.*, p. 16.

La 14 aprilie, Carol află din presa germană că a fost ales principe al României. Ştirea îi este confirmată de Ion C. Brătianu, într-o depeşă trimisă principelui Karl Anton, la 16 aprilie, din care acesta află că 5 milioane de români l-au ales ca domn pe prinţul Carol şi că în toate bisericile rugăciunile clerului şi ale poporului îl binecuvântează pe cel ales. Tot atunci, Carol primeşte o scrisoare personală de la regele Wilhelm, în care îl anunţă că Rusia şi Turcia erau împotriva unui principe străin în Principate. Carol nu pare descurajat. În aceeaşi zi, îi scrie tatălui său că este hotărât să facă o călătorie la Bucureşti. Karl Anton îi trimite regelui o lungă scrisoare în care încearcă să justifice hotărârea lui Carol de a pleca în Romania. Decizia lui Carol de a deveni cât mai repede domnitorul unui stat vasal i se pare pripită, în orice caz nedemnă pentru un Hohenzollern, îi răspunde, la rândul său, Wilhelm.

Este momentul în care, la 19 aprilie, Bismarck, cancelarul Prusiei, intervine. El discută timp de o oră şi jumătate cu prinţul Carol: „O întreagă naţiune v-a ales în unanimitate ca principe; daţi curs acestei chemări, duceţi-vă direct în ţara la a cărei domnie sunteţi chemat". Atunci când Carol îi spune că regele nu e de acord, Bismarck exclamă: „Cu atât mai mult, deci aprobarea regelui în acest caz nu vă trebuie direct. Cereţi-i regelui un concediu în străinătate".[8] La Conferinţa de la Paris, continuă cancelarul, când se va discuta chestiunea Principatelor, dacă prinţul Carol se va afla la Bucureşti reprezentanţii Puterilor se vor trezi în faţa faptului împlinit. „Rusia şi Poarta vor ridica protestul cel mai categoric împotriva alegerii dv. Franţa, Anglia şi Italia vor sta în banca lor, iar Austria va face totul pentru a vă zădărnici candidatura. Iar tocmai din partea aceasta nu sunt multe motive de teamă, deoarece am de gând ca pentru câtva timp de acum încolo să-i dau de lucru Austriei"[9] (Bismarck se referea la războiul pe care Prusia îl va porni împotriva Austriei la 14 iunie, în 1866, şi care se va încheia după şapte săptămâni, la 23 august). Prinţul Carol acceptă sfatul lui Bismarck. Îi cere regelui permisiunea de a pleca în concediu la Düsseldorf. Aici, înconjurat de părinţi, de fraţi, de surori, îşi serbează ziua de naştere. Împlinea 27 de ani. O nouă scrisoare de la Wilhelm, în care acesta îşi exprima încă o dată rezervele cu privire la

[8] Paul Lindenberg, *op.cit.*, pp. 49, 50.

[9] Vezi Idem, *Ibidem*, p. 50.

LIBRIS | We know books

acceptarea domniei asupra Principatelor, nu-l împiedică să accepte o nouă întâlnire cu I.C. Brătianu. Aflând de insistenta opoziție a lui Wilhelm, Brătianu exclamă: „Atunci, România este pierdută!". Carol îl asigură că, oricum, el va face călătoria. Are în continuare susținerea lui Bismarck, pe care, întors la Berlin, la 5 mai, Carol îl vizitează din nou. Două zile mai târziu, la 7 mai, prințul Carol se întoarce la Düsseldorf și îi comunică lui Brătianu (de data aceasta venise însoțit de Bălăceanu, reprezentantul nostru la Paris) decizia de a pleca spre București. Ceea ce și face la 11 mai, după ce își ia la revedere de la părinți, de la Leopold, fratele său mai mare, și de la sora sa Maria.

A doua zi, însoțit de consilierul ministerial von Werner, slujbaș credincios al Casei princiare, ajunge la Freiburg im Breisgau și, de aici, la Zürich. Pentru continuarea călătoriei spre România, principele avea de ales între un drum maritim, prin Marsilia, Genova, Constantinopol, un drum ocolit prin Rusia, sau, calea cea mai scurtă, prin Viena, Pesta, până la Baziaș. Fireşte, o alege pe cea din urmă. Urma să călătorească incognito. Baronul von Mayenfisch, la cererea lui Karl Anton, îi obținuse un pașaport pe numele de Karl Hettingen, călător cu afaceri spre Odesa. Baronul urma să-l însoțească pe principe, ca pasager la clasa I.

Călătoria, încărcată de peripeții, avea să fie ca o poveste. Peste tot, la Viena, la Bratislava, la Pesta, o mulțime de ofițeri, mișcări de trupe. La 18 mai, ajung la Baziaș, stația terminus a căilor ferate austriece. De aici, urmau să ia vaporul pentru a merge mai departe pe Dunăre. Dar, din cauza mișcărilor de trupe, cursa era amânată cu două zile, ceea ce îl neliniștește pe principe. Îi era teamă să nu fie recunoscut. Unii dintre cei care treceau pe lângă el vorbeau în termeni îndoielnici despre noul domnitor din România: „Noul principe o să se facă tot așa de nesuferit ca și Cuza", sau „N-o să dureze mult și valahii o să-l alunge din țară".[10] Circulau tot felul de zvonuri alarmiste potrivit cărora turcii ar fi pătruns în România. În sfârșit, vaporul trece cu bine prin defileul de la Cazane și acostează la Orșova, unde călătorii erau transferați pe un vas mai mic ce urma să se îndrepte spre Turnu Severin.

[10] *Ibidem*, p. 62.

„Dumnezeule, ar trebui să fie prințul de Hohenzollern!"

La Turnu Severin, imediat ce vasul a acostat, prințul s-a grăbit să coboare. Nedumerit, căpitanul i-a atras atenția că avea bilet până la Odesa, iar vasul poposea aici foarte puțin. Trebuia să coboare pentru câteva minute, i-a răspuns Carol. Ceea ce a și făcut. Odată ajuns pe uscat, a fost întâmpinat de un domn cu o adâncă plecăciune. „Dumnezeule, acesta trebuie să fie prințul de Hohenzollern", a exclamat căpitanul care, cu privirea uimită, urmărise scena.[11] Și nu se înșela. Iar cel care îl întâmpinase pe mal, după ce coborâse discret de pe același vas, era chiar Ion C. Brătianu, urcat la Baziaș tocmai pentru a-l însoți pe principe. Era 8 mai 1866, pe înserate. Orașul Turnu Severin nu i-a făcut principelui o impresie deosebită. I s-a părut că aduce mai degrabă cu „o comună cam neglijentă". Dar, primit de prefect, nu a putut să nu observe cât de bine vorbea acesta franțuzește.

Însoțit de Brătianu, Carol s-a urcat într-o trăsură deschisă, trasă de 8 cai, continuându-și călătoria spre ceea ce de acum avea să fie capitala țării sale, București. Cum era Carol I atunci când a venit în țară? Era mai degrabă scund, cu ochi albaștri, scormonitori, cu nas vulturesc, mustăți și barbă mijind pe obraji, statură zveltă, mers energic, militar. Așa apar semnalmentele sale pe pașaport. Era un tânăr militar prusac de 27 de ani, cu ținută ofițerească, sobrietate în gesturi, măsurat la vorbă, cu voce sonoră, apăsată. Cu ținută rigidă, distant, rece. Un tânăr care își va dedica viața toată „meseriei" de rege. Și va îmbătrâni în această meserie, punându-și amprenta asupra unei țări în schimbare, asupra anturajului de la Curte, dar și asupra șefilor de guverne, de partid, asupra miniștrilor și a tuturor oamenilor politici.

La revărsatul zorilor, au ajuns la Craiova. Mulțime de oameni au întâmpinat trăsura la trecerea prin Slatina, unde Carol I s-a oprit pentru

[11] *Ibidem*, p. 63.

LIBRIS We know books

a trimite o telegramă părinților: „Adineaori am fost primit cordial la Slatina, mâine sosire la București".[12] Țara îl primește cu onoruri: caleşti luxoase, dorobanți, prin localități case decorate cu steaguri, ghirlande şi covoare, mulțime de oameni de o parte şi de alta a drumului pe care îl străbat, care aruncă flori, eliberează porumbei şi scandează un ura de bun venit.

La 10/22 mai, Carol, într-o trăsură de gală deschisă, trasă de 6 cai albi, precedată de ofițeri călare şi de o unitate de cavalerie, îşi făcea intrarea solemnă în București. De pe o pernă de catifea, Dimitrie Brătianu, primar al Bucureştilor, i-a înmânat cheia oraşului. Tocmai în momentul în care începea o ploaie torențială, după ce, vreme de trei luni, fusese secetă. După credința orientală, acesta era un semn bun: aducea noroc. De pe Dealul Mitropoliei, Carol a îmbrățişat cu privirea Bucureştiul. Avea un sentiment de bucurie şi de îngrijorare, în acelaşi timp. Din Biserica mitropolitană s-a auzit un *Te deum* solemn. Mitropolitul Nifon l-a invitat pe principe să depună jurământul de credință: „Jur de a fi credincios legilor Țării, de a păzi religiunea României, precum şi integritatea teritoriului ei şi de a domni ca domn constituțional"[13], a rostit principele solemn în limba franceză. Cuvintelor de salut ale preşedintelui Camerei Deputaților, Carol le-a răspuns, rostind acum o frază care va face istorie: „Prin voința liberă a națiunii, ales ca principe al României, mi-am părăsit fără ezitare patria şi familia pentru a da curs chemării poporului român, care-mi încredințează destinele sale. Punând piciorul pe acest pământ sacru, am devenit român... Astăzi cetățean paşnic, mâine, dacă va fi nevoie, soldat cu arma în mână, de-acum înainte vom avea acelaşi destin, fie el fericit, fie el dureros. Începând cu această clipă suntem un trup şi un suflet. Să credeți în mine aşa cum eu cred în voi"[14]. A doua zi, a fost o întrunire a miniştrilor: Lascăr Catargiu, Petre Mavrogheni, Ion C. Brătianu, Ion C. Cantacuzino, C.A. Rosetti, gen. Ioan Ghica şi D.A. Sturdza, pe care a prezidat-o. După recepția oferită cu acest prilej,

[12] *Ibidem*, p. 65.
[13] *Ibidem*, p. 66.
[14] *Ibidem*, p. 67.

Carol a făcut o plimbare prin oraş, bucurându-se de mulțimea de oameni veseli care l-au înconjurat.

Odată ajuns la București, lui Carol i se pare că a ajuns la Porțile Orientului. I se spusese din Germania că aceste porți sunt în Balcani. Dincolo de entuziasmul primirii, bine regizat, principele nu putuse să nu observe că drumurile erau proaste, casele arătau trist, contrastul dintre bogăție şi sărăcie sărea în ochi. Chiar şi pe Podul Mogoşoaiei (Calea Victoriei de mai târziu), pe pavajul de lemn, roțile trăsurii săltaseră mai abitir decât pe şleaul câmpurilor străbătute. Pe Podul Mogoşoaiei văzuse case modeste de vălătuci, alături de construcții mult mai arătoase. La un moment dat, zărise o casă în fața căreia se afla o gardă de onoare cu un steag: Ce este această casă? a întrebat el. Acesta este palatul, i-a răspuns generalul Nicolae Golescu (dialogul, fireşte, se purta în franceză). Era casa lui Dinicu Golescu vândută statului, în 1833, de către urmaşii acestuia şi devenită palatul domnesc sub Alexandru Ghica. Aici domniseră şi Gh. Bibescu şi Barbu Dimitrie Ştirbei. Tot aici, îşi avusese reşedința şi Alexandru Ioan Cuza. În *Memoriile* sale, noul domn avea să scrie mai târziu: „Ferestrele acestor odăi dădeau spre o piață deşartă, murdară, unde se aşezaseră nişte țigani şi porcii se tăvăleau în noroi".[15] Este greu de crezut că tocmai lângă Curtea domnească se aşezase o şatră de țigani şi, mai mult ca sigur, în interior palatul de la București era cel puțin la fel de luxos ca vechea reşedință medievală de la Sigmaringen. Şi atunci când şi-a scris *Memoriile*, nu se ştie dacă domnitorul n-a voit, de fapt, să facă diferența între ceea ce găsise el, la 1866, şi ceea ce era acelaşi palat în 1885, după ce fusese reparat şi sporit cu o nouă aripă de arhitectul francez Paul Gottereau, după ce reşedinței regale i se adăugaseră instalații de apă, în 1889, băi, duşuri şi două fântâni pentru seră. În 1900, Nicolae Iorga, chemat să contribuie şi el la educația principelui Carol (viitorul rege Carol al II-lea) va ține trei conferințe pentru acesta „ca să învederez, spune Iorga, ce nu i se spusese lui Carol I: că aici nu e o mână de barbari care să trebuiască a fi ridicați de o dinastie energică şi inteligentă la rangul națiunilor civilizate, ci un vechi şi nobil popor, care îşi are locul, deşi pe nedrept nerecunoscut, în istoria lumii".[16]

[15] *Ibidem.*
[16] *Ibidem.*

LIBRIS | We know books

Suportând cu mare greutate căldura din Bucureşti, Carol îşi stabileşte reşedinţa la Mânăstirea Cotroceni, unde totul era îmbrăcat în iederă şi de unde se putea bucura de priveliştea asupra capitalei. Programul lui zilnic, la începutul domniei, presupunea o plimbare călare dis-de-dimineaţă, rezolvarea corespondenţei, primirea miniştrilor la raport, audienţe şi inspectarea diferitelor instituţii ale statului, ministere, tribunale, spitale, şcoli, închisori. La dineu erau invitaţi miniştri, ofiţeri, deputaţi. Seara era rezervată unei plimbări la Şosea.

În calitatea lui de domn, principele ia primele măsuri pentru a face faţă unui eventual atac al trupelor otomane şi pentru a potoli nemulţumirile din rândul armatei. Aceasta se găsea într-o stare foarte tristă, mai ales regimentele de grăniceri. Ostaşii nu fuseseră plătiţi de cca 6 luni, nu exista praf de puşcă, nici măcar pentru un număr redus de cartuşe. Carol vizitează oraşul-port Giurgiu. Şi reuşeşte, cum îi scrie von Mayenfisch principelui Karl Anton, prin felul de a se prezenta să câştige inimile tuturor: „Toţi vor să-l vadă şi să-l audă, ni se dau asigurări de o sută de ori pe zi cât de mult îl iubeşte lumea". [...] „S-au vândut multe mii de fotografii ale principelui şi ale familiei sale". [...] „Prinţul nu are o clipă de răgaz, aproape că nu-şi permite o pauză cât să fumeze o ţigară. Noaptea nu se culcă mai devreme de ora unu."[17] Potrivit primei impresii a lui Carol, situaţia României era dezolantă. Guvernul şi alegerea lui ca principe domnitor nu erau recunoscute deocamdată de nicio putere străină. Mai mult, Rusia şi Turcia îi erau direct ostile, mişcări separatiste tulburau liniştea, mai ales în Moldova. De pretutindeni, doar veşti proaste, ultima recoltă fusese foarte slabă, ceea ce pentru o ţară agrară, cum era România, putea fi un dezastru. Înzestrarea armatei era aproape inexistentă şi, atunci când se făcuseră achiziţionări specifice, aceste cheltuieli ajunseseră la cifre incredibil de mari, mult mai mari decât dacă armamentul ar fi fost cumpărat direct din străinătate. Armata putea folosi cazărmile de la Iaşi, Galaţi, Brăila, dar în celelalte oraşe soldaţii erau încartiruiţi în case particulare. Exista un sistem corupător şi arbitrar în Administraţia publică. Comisii de anchetă descoperiseră mari delapidări

[17] *Ibidem*, p. 69.

din banii publici. În închisori se găseau o mulţime de deţinuţi arestaţi de luni de zile, ba chiar de ani, fără să li se fi intentat proces. Şcolile erau într-o mare neîngrijire, atunci când existau, pentru că din cele peste 3 000 de comune doar cca 1 300 aveau şcoli. Agricultura era „la pământ", vistieria statului goală. Relatările diferiţilor călători pun în evidenţă o situaţie foarte tristă. Şesuri pustii, fără drumuri, satele aveau puţine case, cel mai adesea bordeie. Arta, ştiinţa, comerţul, industria rămăseseră cu totul în urmă. Un observator, citat de Paul Lindenberg, constata că în România locuinţele erau mai sărăcăcioase decât oriunde în Europa. Dar, pe de altă parte, se putea constata că interiorul acestor locuinţe era „extraordinar de curat şi, chiar în condiţii de sărăcie lucie, casa improvizată din paiantă era în perfectă stare de curăţenie".[18] Oraşele ofereau un spectacol contrastant. Străzile erau înguste. Doar în Bucureşti, strada principală, Podul Mogoşoaiei, căpătase un aspect european, cu multe cafenele, cofetării, prăvălii, magazine, bănci. „Am văzut Londra, Parisul şi Neapole, dar ca la Bucureşti nicăieri nu am văzut asemenea contraste, nicăieri nu am văzut sărăcia şi luxul risipitor atât de aproape"[19], scria Gustav Rasch, călător prin România, citat de acelaşi Paul Lindenberg.

[18] *Ibidem*, p. 72.
[19] *Ibidem*, p. 74.